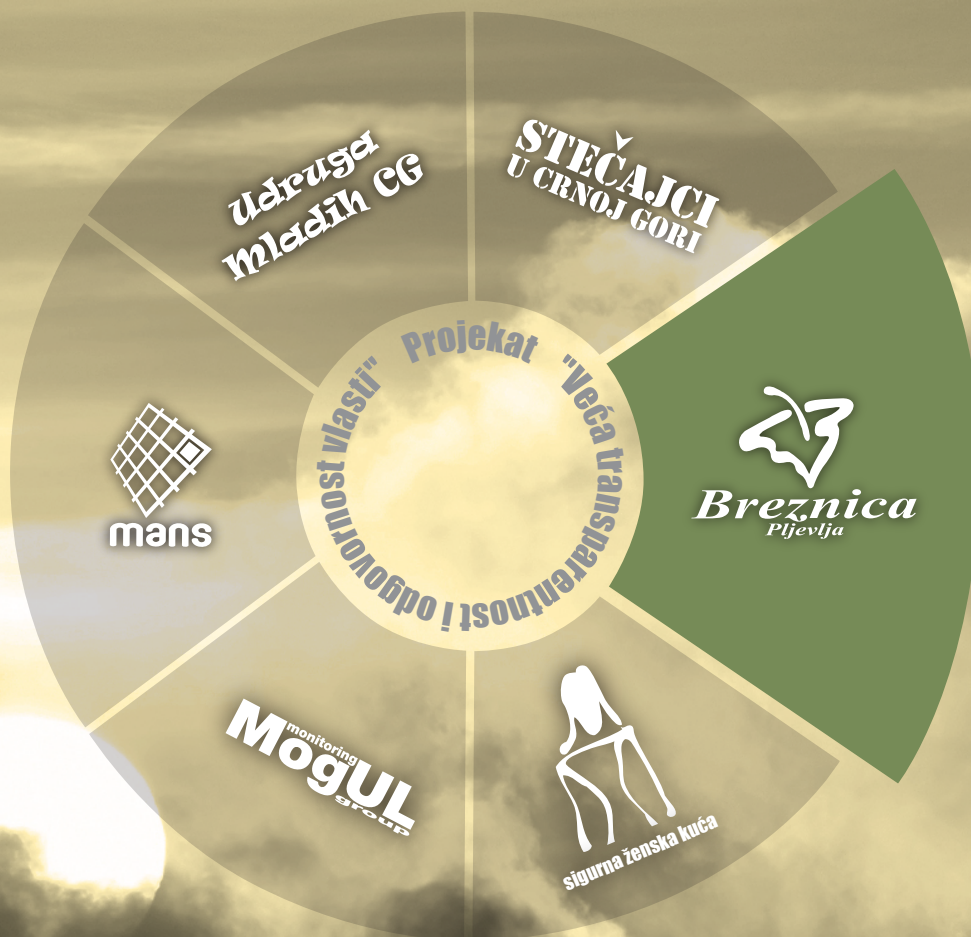

NVO Breznica - Pljevlja

ZAGAĐENJE U OPŠTINI PLJEVLJA

Slučaj Termoelektrane

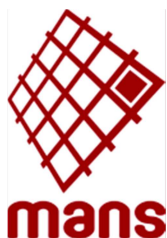

Projekat "Veća transparentnost i odgovornost vlasti" finansira Evropska unija, a implementira MANS sa pet projektnih partnera. Ovaj izvještaj je izrađen uz pomoć Evropske unije. Njegov sadržaj je isključiva odgovornost NVO Breznica i ne predstavlja nužno službeni stav Evropske unije.

Izveštaj je dio projekta

**„Veća transparentnost
i odgovornost vlasti“**

koji sprovode

Sigurna ženska kuća

**STEČAJCI
U CRNOJ GORI**

Uz podršku

NVO Breznica – Pljevlja

ZAGAĐENJE U OPŠTINI PLJEVLJA

Slučaj Termoelektrane

Decembar 2014.

Izveštaj je sačinjen uz podršku Evropske Unije kroz projekat "Veća transparentnost i odgovornost vlasti", koji sprovodi MANS sa pet projektnih partnera. Za sadržaj ovog izveštaja odgovorna je NVO Breznica, a iznijeti stavovi i mišljenja ne mogu se smatrati stavovima Evropske Unije.

SADRŽAJ

UVOD	3
1. OPŠTE KARAKTERISTIKE OPŠTINE PLJEVLJA	3
2. TERMoeLEKTRANA - NAJVEĆI ZAGAĐIVAČ U OPŠTINI PLJEVLJA?	4
2.1. Negativni uticaji rada Termoelektrane na životnu sredinu	5
2.2. Inicijativa NVO Breznice Skupštini Crne Gore zbog ekološke katastrofe nakon remonta Termoelektrane	6
2.3. Uticaj Termoelektrane na zdravlje građana	7
2.4. Inicijativa NVO Breznice Skupštini Crne Gore zbog nepostojanja informacija o uticaju zagađenja na zdravlja građana	7
2.5. Problemi sa akumulacijama	8
3. TRANSPARENTNOST INSTITUCIJA	9
4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	9

UVOD

Ovaj izvještaj je dio projekta koji sprovodi šest nevladinih organizacija: Mreža za afirmaciju nevladinog sektora, Sigurna ženska kuća, Mogul, Stečajci u Crnoj Gori, Breznica i Udruga mladih Crne Gore.

U okviru ovog projekta, NVO Breznica je pratila primjenu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od strane državnih institucija nadležnih za zaštitu životne sredine, kao i postupanje nadležnih institucija u cilju zaštite životne sredine i zdravlja ljudi u Pljevljima.

Izvještaj sadrži informacije o opštim karakteristikama Opštine Pljevlja, geografskim i klimatskim, o Termoelektrani i industrijskom otpadu koji proizvodi, kao i informacije o uticaju Termoelektrane na životnu okolinu i zdravlje građana. Izvještaj takođe sadrži informacije o postupanjima NVO Breznica pred nadležnim organima, kao i podatke o transparentnosti institucija nadležnih za dostavljanje informacija o radu Termoelektrane.

Dio podataka za izradu ovog izvještaja prikupljen je na osnovu informacija dobijenih od 12 državnih institucija, dostavljenih po zahtjevima podnijetim u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama. Ostale informacije prikupljene su iz zvaničnih dokumenata o stanju životne sredine koji su objavljeni na sajtu Agencije za zaštitu životne sredine i Ministarstva održivog razvoja, analiza koje su radile relevantne NVO u Crnoj Gori, iz medija i ostalih izvora sa interneta kao i direktnim razgovorom sa stručnjacima iz oblasti zdravstva koji su željeli da ostanu anonimni.

1. OPŠTE KARAKTERISTIKE OPŠTINE PLJEVLJA

Opština Pljevlja se nalazi na krajnjem sjeveru Crne Gore, na **tromeđi** sa Bosnom i Hercegovinom i Srbijom. Pljevaljska opština obuhvata površinu od 1.346 kilometara kvadratnih i **treća je po veličini u Crnoj Gori**. U pljevaljskoj kotlini koja je široka šest i dugačka devet kilometara, u dolini rijeke Čehotina, nalazi se grad Pljevlja okružen planinskim padinama.

Na ulazu u grad, u kotlini, **smješteni su i veliki zagađivači, Termoelektrana i otvoreni kop Rudnika uglja**. Istovremeno, to su i najveći poslodavci u opštini koja se bori sa visokom stopom nezaposlenosti od 22%¹ a koja je za gotovo 50% iznad državnog prosjeka². Pljevaljska opština je jedna od najbogatijih u državi po **prirodnim bogatstvima**, rudama, šumama i mineralima. Na teritoriji ove opštine nalaze se najveća nalazišta olova, uglja, cinka, bakra, mermera, žive itd. Veliki dio teritorije ove opštine pokrivaju poljoprivredne površine, skoro 70 hiljada kvadratnih metara³.

Primijetan je **veliki odliv stanovništva** iz ove opštine. Prema popisu, u 2011. godini u Pljevljima je živjelo 30.786 stanovnika, a prije 40 godina tu opštinu je naseljavalo 50% više ili 46.667 stanovnika⁴. Pljevlja su na prvom mjestu u Crnoj Gori sa negativnim priraštajem od minus 242⁵.

¹ U avgustu 2014. godine.

² CDM, *Pljevlja lider u nezaposlenosti*, Podgorica, 19. Avgust 2014. godine: <http://www.cdm.me/ekonomija/pljevlja-lider-u-nezaposlenosti>

³ Podaci preuzeti sa zvaničnog sajta Opštine Pljevlja, <http://www.pljevlja.me/>

⁴ Podaci preuzeti sa sajta Zavoda za statistiku Crne Gore:

[http://www.monstat.org/userfiles/file/popis2011/saopstenje/saopstenje\(1\).pdf](http://www.monstat.org/userfiles/file/popis2011/saopstenje/saopstenje(1).pdf) i „Plana kvaliteta vazduha za Opštinu Pljevlja“: <http://www.mrt.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=126242&rType=2&file=Plan%20kvaliteta%20vazduha%20za%20Opstinu%20Pljevlja.pdf>

⁵ RTCG, *U 8 opština negativan prirodni priraštaj*, Podgorica, 23. april 2014. godine:

<http://www.rtcg.me/vijesti/drustvo/49263/u-8-opstina-negativan-prirodni-prirastaj.html>

Prema podacima iz „Plana kvaliteta vazduha za Opštinu Pljevlja“, koji je izradilo Ministarstvo održivog razvoja zajedno sa Agencijom za zaštitu životne sredine i Opštinom Pljevlja u februaru 2013. godine, uočen je trend rasta broja maglovitih dana od 1974. godine, kada je počela izgradnja i otvaranje industrijskih objekata u Pljevljima⁶.

Kako se opština nalazi u dolini, i kako je opasa na brdima i planinama protok vazduha je slab, što uslovljava tiho vrijeme bez vjetrova. U Pljevljima je magla i do 200 dana godišnje.

Sve ove karakteristike, kako klimatske tako i geografske zajedno sa ostalim izvorima zagađenja, koji su prisutni u ovoj opštini, loše utiču na kvalitet vazduha u pljevaljskoj opštini.

Slika 1: Pljevlja u magli

2. TERMOELEKTRANA - NAJVEĆI ZAGAĐIVAČ U OPŠTINI PLJEVLJA?

Pljevlja su opština u Crnoj Gori čiji su voda, vazduh i zemljište najviše zagađeni. Štaviše, po stepenu zagađenost, Pljevlja su evropski rekorder.⁷

Jedan od najvećih zagađivača Pljevalja, zajedno sa Rudnikom uglja, je Termoelektrana Pljevlja koja je je puštena u rad u početkom osamdesetih⁸ godina prošloga vijeka.

Termoelektrana Pljevlja je glavni proizvođač industrijskog otpada. Ukupna godišnja proizvodnja otpada za teritoriju Pljevalja iznosi oko 571 hiljadu tona otpada, od čega je od 280 hiljada do 300 hiljada tona pepela koji se stvara sagorijevanjem uglja, kao energetskog goriva za elektrane. **Za 30 godina rada Termoelektrana je izgorjela oko 35 miliona tona uglja, od čega je deponovala 12 miliona tona otpada pepela i šljake.** Ostatak otpada sastoji se od otpadnog ulja, mazuta, otpadne boje, mulja iz termoelektrana i drugih otpada.⁹

Ogromne količine šljake i prašine iz peći nisu klasifikovane kao opasan otpad, ali zahtijevaju posebno rukovanje. **Brojne analize pokazuju povećan sadržaj metala, fluora i bora** u odnosu na maksimalno dozvoljene koncentracije.¹⁰ Takođe su zabilježene povišene vrijednosti radioaktivnosti, ali su one ispod maksimalno dozvoljenih granica.¹¹ Centar za ekotoksikološka istraživanja je izvršio karakterizaciju pepela i on je svrstan u kategoriju opasnog otpada zbog visoke pH vrijednosti koja je parametar za utvrđivanje kvaliteta voda za piće, kao i površinskih voda.¹²

⁶ Podaci preuzeti iz „Plana kvaliteta vazduha za Opštinu Pljevlja“

⁷ Radio Slobodna Evropa, *Pljevlja: U najzagađeniji evropski grad samo sa zaštitnom opremom*, Podgorica, 20. decembar 2014. godine.

⁸ Podaci preuzeti iz dokumenta pod nazivom „Informacije o projektu TE – II“ sa zvaničnog sajta Vlade Crne Gore https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCkQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.gov.me%2FResourceManager%2FFileDownload.aspx%3Frid%3D137825%26rType%3D2&ei=1cWYUsPkJP2ygO53YGwDg&usq=AFQjCNHSQYN_QEgxnK3T3kMg2e1Hp-pjFw&sig2=tAurk2lpmp2GzVxnTdNyow&bvm=bv.58187178,d.Yms

⁹ NVO Green Home, *Analiza uticaja Termoelektrane Pljevlja na stanovnike Pljevalja sa predikcijom uticaja drugog bloka TE Pljevlja na zdravlje*, Podgorica, decembar 2013. godine:

http://www.greenhome.co.me/fajlovi/greenhome/attach_fajlovi/lat/glavne-stranice/2014/11/pdf/Analiza_uticaja_TE_Pljevlja_sa_predikcijom_uticaja_drugog_bloka_TE_na_zdravlje.pdf

¹⁰ Ibid

¹¹ Ibid

¹² Ibid

Pepelo i šljaka se odlažu na deponiju **Maljevac**, na kojoj je već deponovano osam miliona tona ovog otpada. Na samoj deponi postoji povećani rizik za rušenje brane, s obzirom na postojeće pukotine i rastući hidrostatički pritisak, kao i nizak koeficijent sigurnosti za slučaj jakog zemljotresa, što bi moglo dovesti do likvefakcije (pojava koja uzrokuje bočno rastezanje tla) pepela i djelimičnog ili potpunog rušenja brane.¹³

Razvijavanje prašine sa deponije pod uticajem vjetra se uglavnom dešava tokom ljetnje sezone, kada je površina suva, a vjetrovi duvaju s planina. Neka naseljena područja nalaze se u neposrednoj blizini deponije pepela, pa su stanovnici i okolno zemljište izloženi pepelu koji dolazi sa deponije.

2.1. Negativni uticaji rada Termoelektrane na životnu sredinu

Zvanični podaci pokazuju da Termoelektrana u Pljevljima godišnje prosječno troši preko milion i 300 hiljada tona uglja, 3.500 tona mazuta i 660 tona raznih hemikalija, poput kreča, sone kiseline, lužine i drugih. Od početka rada do današnjih dana sa površinskih kopova Rudnika uglja iskopano je oko 45 miliona tona uglja.¹⁴

Ugalj, zavisno od vrste i mjesta sa kojeg se eksploatiše, pored ugljena sadrži mnoga druga jedinjenja u različitim količinama. Pri izgaranju uglja emituju se čvrste čestice, koje se uglavnom sastoje od ugljenika, silicijuma, aluminijuma i oksida gvožđa, kao i letećeg pepela, a nastaju različiti gasovi: ugljen dioksid, oksidi sumpora, oksidi azota, ugljen monoksid, ugljovodonici i drugi. **Zagađujuće materije koje najviše opterećuju vazduh u Pljevljima su PM₁₀ čestice** odnosno praškaste materije prečnika manjeg od 10 µm, sumpor(IV)oksid (SO₂), ugljenik (II) oksida poznatiji kao ugljenmonoksid (CO), azot(II)oksida (NO), azotni oksidi (NO_x) i mnoge druge.

PM₁₀ čestice (eng. particulate matter - PM) spadaju u grupu **najopasnijih zagađujućih materija**. One se sastoje od veoma malih čestica u tečnom ili čvrstom agregatnom stanju. Zbog svog malog prečnika, koji je manji od 1/7 debljine ljudske dlake, **prilikom udisanja mogu stići i do najdubljih dijelova pluća**.

PM₁₀ izazivaju ili pogoršavaju astmu, bronhitise i druga oboljenja pluća, a samim tim smanjuju ukupnu otpornost organizma. PM₁₀ posebno loše utiču na djecu, trudnice, stare i bolesne. PM₁₀ umanjuju i vidljivost tokom dana, jer stvaraju efekte vidljivosti koji su tipični za izmaglicu koja se često prepoznaje kao smog¹⁵.

Iz izvještaja Agencije za zaštitu životne sredine za 2013. godinu se navodi da su srednje dnevne vrijednosti **PM₁₀ čestica 177 dana (od 337 dana validnih mjerenja) prelazile propisanu graničnu vrijednost od 50µg/m³, dok su granicu tolerancije prelazile 85 dana**. Prema Uredbi o utvrđivanju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta vazduha gornje granične vrijednosti ne smiju se prekoračiti više od 35 puta u toku jedne kalendarske godine¹⁶.

Srednja godišnja koncentracija koja je iznosila 79,51µg/m³ bila je iznad propisane granične vrijednosti (40µg/m³) i granice tolerancije za 2013. godinu (50µg/m³).

I Agencija, je u Izvještaju, navela da se na osnovu izmjerenih vrijednosti može konstatovati veliko opterećenje vazduha u Pljevljima sa PM₁₀ česticama, ne samo zbog izmjerenih koncentracija, već i zbog velikog broja dana s prekoračenjima.

¹³ Ibid

¹⁴ Ibid

¹⁵ Informacije preuzete sa zvaničnog sajta Hemijskog fakulteta u Beogradu

<http://www.chem.bg.ac.rs/~grzetic/predavanja/Osnovi%20hemije%20atmosfere%20i%20zagadjivaci%20vazduha/SUSPENDOVANE%20i%20RESPIRABILNE%20CESTICE%20U%20OURBANIM%20SREDINAMA.pdf>

¹⁶ Uredba o utvrđivanju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta vazduha usvojena ("Sl. list CG", br. 25/2012)

Nadalje, Termoelektrane dovodi do zagađivanja vode. Pored dejstva atmosferskih voda na deponije uglja i pepela, zagađivanje nastaje i kao rezultat ispuštanja otpadnih voda, koje mogu biti hemijski zagađene i zauljene.

2.2. Inicijativa NVO Breznice Skupštini Crne Gore zbog ekološke katastrofe nakon remonta Termoelektrane

Prvog jula 2014. godine dogodio još jedan u nizu enormnih, rutinskih zagađenja ovog grada iz dimnjaka Termoelektane Pljevlja. Nakon redovnog remonta koji je trajao 40 dana, Termoelektrana je 1. jula ponovo počela da radi i oko 15 časova iz dimnjaka Termoelektrane je počeo da kulja gusti crni dim, koji je vjetar raznosio i koji se kasnije spustio na grad i okolinu. U dijelovima grada bližim Termoeletrani se osjećao i nesnosan miris dok je neke površine pokrio pepeo.

Kako nadležne institucije nisu reagovala i preduzimale adekvatne korake da zaštite građane od daljeg zagađenja, NVO Breznica je u julu 2014. godine podnijela inicijativu Odboru za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje i tražila da organizuju kontrolno saslušanje Ministra održivog razvoja i turizma, Izvršnog direktora Elektroprivrede Crne Gore, Direktora Agencije za zaštitu životne sredine i Direktora Centra za ekotoksikološka ispitivanja. Od Odbora smo tražili da usvoji odgovarajuće zaključke u kojima se konstatuje postojanje odgovornosti navedenih osoba za zagađenje vazduha u Pljevljima, plavljene područja nizvodno od akumulacije u Otilovićima i ugrožavanje zdravlja ljudi i životne sredine.

Slike 2 i 3: Crni oblak dima emitovan iz Termoelektrane

Nažalost, ovo nije bio prvi put da se pri paljenju kotlova TE Pljevlja dešavaju ovakve stvari, ali niko od nadležnih institucija nije reagovao i preduzeo konkretne korake da zaštiti građane i životnu sredinu od daljeg zagađenja.

NVO Breznica je zbog navedenog incidenta obavijestila Agenciju za zaštitu životne sredine, Ministarstvo Turizma i održivog razvoja i Ekološku inspekciju o incidentu i zatražila je njihovo reagovanje. Međutim, nakon toga smo dobili frapantnu informaciju od Agencije i Ministarstva da mjerne stanice nisu detektovale zagađenje ni na jednom mjernom mjestu u Pljevljima.

NVO Breznica smatra da je sagorijevanjem više od 200 hiljada litara mazuta, u Termoeletrani, za par sati emitovao nevjerovatno zagađenje, a to što to zagađenje nije detektovano, razlog je što se na sadašnjim mjernim stanicama, mjere PM_{10} čestice i manje $PM_{2,5}$ - pa je vjerovatno od sagorijevanja mazuta bilo čestica većeg promjera i stoga one nisu ni mogle biti registrovane na tim stanicama, iako je zagađenje bilo vidljivo i golim okom.

Ovo potvrđuje naše dugogodišnje tvrdnje, da je mjerna stanica koja mjeri aerozagađenje u Pljevljima praktično neupotrebljiva a pored toga je postavljena na neadekvatnoj lokaciji - ispod uzvišenja, između zgrada, otvorena praktično samo sa jedne strane (Škerlićeva ulica).

2.3. Uticaj Termoelektrane na zdravlje građana

Shodno naučnim metodologijama, do sada nijesu rađene nikakve studije o uticaju zagađenja Termoelektrane na zdravstveno stanje stanovnika Pljevalja. U tom kontekstu su podaci koji se dobijaju iz obaveznog zdravstvenog statističkog evidentiranja o oboljenjima, umiranju, stanjima i povredama, više indikativni, nego što su realni, pa mogu poslužiti samo kao orijentacioni.

Istovremeno, treba naglasiti da u Crnoj Gori nema pouzdanih godišnjih podataka o broju novooboljelih i ukupnom broju oboljelih od malignih tumora, s obzirom da se ne sprovode populaciona istraživanja, niti postoje registri za karcinogena oboljenja.

Stručne službe zdravstvenih institucija iz Pljevalja već godinama ukazuju na zabrinjavajući uticaj zagađenja na zdravlje ljudi, a naročito na porast broja respiratornih oboljenja koja su naročito izražena kod djece. I kod djece i kod odraslih u grupi respiratornih oboljenja posebno se bilježi rast opstruktivnog sindroma i astme.¹⁷

Najosjetljiviji dio populacije na zagađenje iz životne sredine su djeca, starije osobe, trudnice i lica koja boluju od hroničnih bolesti. U pljevljima je došlo je do značajnog povećanja obolijevanja od bronhitisa, astme, upale pluća, hroničnih bolesti pluća, ispoljavanja većih štetnih efekata na krv i koštano srž, limfne žlijezde, zatim učestalijih pojava alergijskih bolesti i bolesti imunog sistema. Utvrđeno je povećanje i različitih oboljenja kože i kostiju, krvnog pritiska i srčanih slabosti, zatim uticaja na reproduktivni sistem koji se ispoljava kao sterilitet, pobačaja, prijevremenih porođaja, anomalija, niskih tjelesnih masa novorođenčadi, oštećenja mozga u toku razvoja ploda, potenciranja neželjenih efekata na ljudsko ponašanje, praćeno razdražljivošću i agresivnošću, kao i na smanjenje ugodnog doživljaja životne sredine.

2.4. Inicijativa NVO Breznice Skupštini Crne Gore zbog nepostojanja informacija o uticaju zagađenja na zdravlja građana

Kako bi podstakli državne institucije da se uključe u što hitnije rešavanja brojnih ekoloških problema u Opštini Pljevlja kao i da utvrde i objave podatke o dugogodišnjem negativnom uticaju zagađenja na zdravlje građana NVO Breznica je, zajedno sa NVO MANS i Green Home, podnijela inicijativu Odboru za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje da organizuje, u saradnji sa Odborom za zdravstvo, rad i socijalno staranje, kontrolno saslušanje predstavnika nadležnih institucija kako bi se došlo do relevantnih informacija o uticaju zagađenja na zdravlje građana.

Iako su informacije o zagađanju životne sredine u Pljevljima i uticaju na zdravlje građana su više nego alarmantne i iako su Pljevlja najzagađeniji grad u državi, Vlada Crne Gore nastavlja da zanemaruje životnu sredinu i zdravlje građana Pljevalja.

Poseban razlog za zabrinutost predstavlja i činjenica da, uprkos očiglednom trendu povećanja respiratornih i kancerogenih oboljenja na koja su nam stručne službe Doma zdravlja u više navrata ukazivale, do sada po naučnoj metodologiji nije urađena ni retrospektivna, niti prospektivna studija o uticaju zagađenja termoelektrane na zdravlje ljudi. Takođe, do sada nije urađena studija o uticaju zagađenja na zdravlje stanovnika u

¹⁷ Plan kvaliteta vazduha za opštinu Pljevlja Ministarstvo održivog razvoja i turizma Crne Gore, 2013. godina

Pljevljima, iako su prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji, zagađujuće materije glavni uzrok raka pluća.

Prema nezvaničnim podacima do kojih smo došli u razgovoru sa predstavnicima struke, godišnje od karcinoma u Pljevljima oboli oko 500-600 ljudi. Međutim zvaničnih podataka o uticaju zagađenja na zdravlje građana Pljevalja nema, a nije isključeno da bi pokazali da je ovaj broj veći jer se jedan dio građana Pljevalja liječi i u okolnim državama. Iz nadležnih institucija navode da su registri malignih i drugih hroničnih bolesti uvedeni 2013. godine, te da je rano za davanje preciznih podataka - iako se od 2010. godine se čekalo na uvođenje registra.

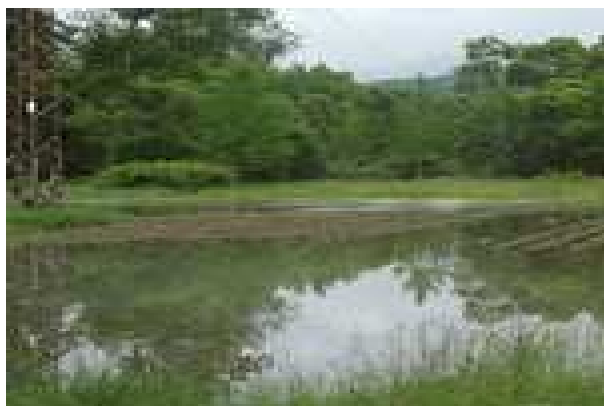
Breznica je inicijativu dostavila Odboru za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje, u Novembru 2014. godine, međutim odbor još uvijek nije razmatrao našu predstavku niti preduzeo korake za prikupljanje činjenica o slučaju.

2.5. Problemi sa akumulacijama

Termoelektrana Pljevlja je u većinskom vlasništvu Elektroprivrede Crne Gore A.D. Nikšić (EPCG). Kao većinski vlasnik Termoelektrane, EPCG je bila dužna da sprovede mjere zaštite životne sredine. Ovo nije bio slučaj, a zabrinjavajuće je da zagađenje vazduha nije jedini problem sa kojim se građani Pljevalja susreću zbog Termoelektrane.

Naima, rijeka Čehotina se redovno izliva iz korita i plavi imanja nizvodno od grada, jer Elektroprivreda Crne Gore, zbog velikih dotoka, ispušta vodu iz akumulacije u Otilovićima koja se koristi za potrebe Termoelektrane.

U aprilu 2014. godine, izlivanje korita rijeke Čehotine se ponovilo. Na ovaj način su više puta uništavane poljoprivredne površine više poljoprivrednika u pljevaljskim naseljima Ševari i Židovići, a bio je poplavljen i lokalni put Pljevlja - Šula.

Slike 3 i 4: Poplavljena imanja

Iz Elektroprivrede su odbacili odgovornost za plavljenje ovog područja, tvrdeći da se to dešava zbog obilnih padavina i neregulisanog korita rijeke Čehotine. Ovo je vrlo malo vjerovatno jer se rijeka Čehotina izlivala iz korita u vrijeme kada je korito produbljeno i izvršena takozvana regulacija korita. Pojedini građani u selu Ševari su bili svjedoci kako voda dolazi u valovima iz tek puštene brane, dok građani Pljevalja tvrde da su vidjeli ljude na brani akumulacije Otilovići koji su otvarali dva preliva kako bi ispustili višak vode.

Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje, kojem smo podnijeli inicijativu, još uvijek nije razmatrao našu predstavku niti preduzeo korake za prikupljanje činjenica o slučaju.

3. TRANSPARENTNOST INSTITUCIJA

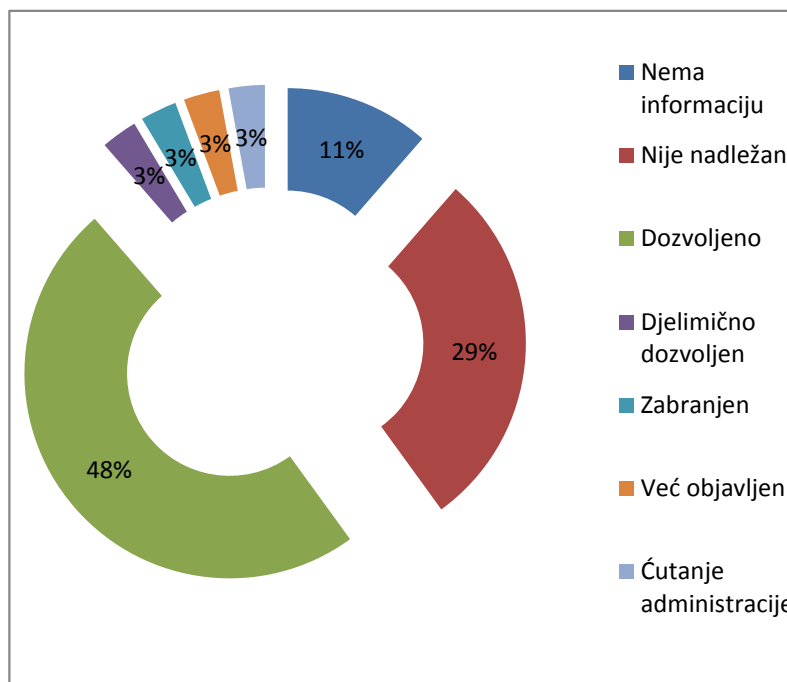
NVO Breznica je u toku trajanja projekta u prethodne dvije godine, u saradnji sa partnerskom organizacijom NVO MANS, podnijela 35 zahtjeva za dostavljanje informacija koje se odnose na Termoelektranu Pljevlja.

Zahtjevi su poslani na adresu 12 institucija. Pomenuti zahtjevi upućeni su Ministarstvu ekonomije, Ministarstvu finansija, Osnovnom sudu u Pljevljima, Upravi za nekretnine, Poreskoj upravi, Ministarstvu održivog razvoja i turizma, Sekretarijatu za finansije opštine Pljevlja, Regulatornoj agenciji za energetiku Crne Gore, Generalnom sekretarijatu Vlade Crne Gore, Agenciji za zaštitu životne sredine, Ministarstvu pravde i Elektroprivredi Crne Gore.

Od 35 zahtjeva, koji su poslani na adrese 11 institucija, u trećini slučajeva institucije su se proglasile nenadležnim.

Na svaki deveti podnijeti zahtjev institucije nisu imale tražene informacije, dok su informacije dostavljene skoro u polovini slučajeva.

Iako nam je pristup informacijama dozvoljen u skoro polovini slučajeva, postoje izvjesni problemi u Implementaciji Zakona o slobodnom pristupu informacijama i u slučaju kad nam je pristup informacijama odobren.

Grafik 1: Odgovori po podnijetim zahtjevima

Naime, nakon uplata za troškove pristupa informacijama koje su u posjedu Elektroprivrede Crne Gore, ova kompanija je počela da opstruira dostavljanje informacija administrativnim zahtjevima koje Zakon o slobodnom pristupu informacijama ne poznaje.

Takođe, nadležne državne institucije ne dostavljaju ključne informacije koje bi nam pomogle o stvaranju kompletne slike o uticaju Termoelektrane na životnu sredinu i zdravlje ljudi kako sada tako i u budućnosti sa izgrađenim drugim blokom.

Takođe, pojedine institucije su nam dostavljale informacije u drugačijem obliku od traženog - te dobijene informacije nije bilo moguće analizirati niti dobiti konkretnu informaciju/e zbog koje je tražena dokumentacija.

4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Kroz monitoring rada nadležnih institucija za zaštitu životne sredine i zdravlja građana u Pljevljima, koji je NVO Breznica spvodila u prethodne dvije godine, je evidentno odsustvo adekvatnih akcija nadležnih kako bi se spriječilo zagađenje životne sredine kao i odsustvo bilo kakvih mjera u slučaju ekoloških incidenata.

Institucije koje su nadležne za zaštitu životne sredine ni same ne raspolažu svim podacima o zagađenosti vazduha u Pljevljima. Prema zvaničnim podacima, mjerne stanice su često u kvaru, zbog tehničkih nedostataka oprema stoji i ne koristi se na adekvatan način ili oprema ne evidentira sva zagađenja.

Nadalje, uprkos očiglednom trendu povećanja respiratornih i kancerogenih oboljenja u Pljevljima, nije urađena nijedna studija o uticaju zagađenja Termoelektrane na zdravlje ljudi. Takođe, do sada nije urađena studija o uticaju zagađenja na zdravlje stanovnika u Pljevljima, iako su prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji, zagađujuće materije glavni uzrok raka pluća.

U Crnoj Gori nema pouzdanih godišnjih podataka o broju novooboljelih i ukupnom broju oboljelih od malignih tumora, s obzirom da se ne sprovode populaciona istraživanja, niti postoje registri za karcinogena oboljenja. Iz nadležnih institucija navode da su registri malignih i drugih hroničnih bolesti uvedeni 2013. godine, te da je rano za davanje preciznih podataka.

Na kraju, iako institucije pokazuju spremnost da nam dozvole pristup informacijama koje se odnose na Termoelektranu, na kraju najveći broj ključnih informacija nam nije dostupan. Takođe, institucije i EPCG obstruiraju pristup informacijama postavljanjem administrativnih barijera ili dostavljanjem informacija u drugačijem obliku od traženog - te dobijene informacije nije bilo moguće analizirati niti dobiti konkretnu informaciju/e zbog koje je tražena dokumentacija.

Zbog svega navedenog predlažemo da Agencija za zaštitu životne sredine i Ministarstvo održivog razvoja i turizma hitno:

- 1. preduzmu mjere za smanjenje zagađenja vazduha i sprječavanje dalje ekološke katastrofe u Pljevljima prouzrokovanih od strane Termoelektrane;*
- 2. unaprijede sistem praćenje zagađenje u Pljevljima kako bi se registrovale i čestica većeg promjera koje se neminovno stvaraju pri velikim ekološkim incidentima;*
- 3. obezbijede izradu studije o uticaju zagađenja Termoelektrane na zdravlje ljudi;*
- 4. objave informacije o broju novooboljelih i ukupnom broju oboljelih od tumora u Pljevljima i redovno vode registar ovih oboljenja;*
- 5. proaktivno objave i redovno objavljuju informacije koje se odnose na zagađenje životne sredine, mjere koje su preduzete za zaštitu životne sredine kao i informacije o velikim zagađivačima - prvenstveno Termoelektrani i Rudniku Pljevlja.*